

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Mark- och miljööverdomstolen
svea.hovratt@dom.se

YTTRANDE
2021-08-16

Mål nr
P 26621

**Yttrande över yttranden av Sturegallerian AB, Stockholms stad och Vasakronan Fastigheter AB (med Fastighets AB Skjutsgossen nr 8 & Co KB) gällande överklagad detaljplan för Sperlingens Backe m.m., Stockholms kommun.
Mål nr P 266-21**

Samfundet S:t Erik har getts tillfälle att yttra sig över Sturegallerian AB:s, Stockholms stads och Vasakronan Fastigheter AB:s yttranden över Samfundets (och Anna Korinths) överklaganden av detaljplan för Sperlingens Backe.

Samfundet finner att de tre yttrandena inte vederlägger något av de argument som vi framfört i överklagandet 2021-01-05 med dess två bilagor. Här följer kommentarer till några av de mer anmärkningsvärda argumenten och påståendena.

Sturegallerian AB

Sturegallerian AB anger att detaljplanen innebär att ”möjligheten att avläsa och uppleva det tidslager som den postmoderna staden representerar reduceras”. Detta är en missvisande eufemism eftersom de värdefulla postmodernistiska interiörerna och hela Sturegallerian utplånas.

Sturegallerian AB skriver sammanfattningsvis absurt nog att ”uttrycket för den klassiska stenstaden” förstärks och att ”Den begränsade negativa påverkan som planförslaget har rör endast lägre värderade och lokala kulturhistoriska värden”. Båda påståendena är felaktiga. Samfundet har klargjort varför Sperlingens Backe i ett flertal avseenden torde vara riksintressant för kulturmiljövården och att detaljplanen skulle medföra påtaglig skada på riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården.

Under rubriken ”Hushållning, klimat och miljöpåverkan” anger Sturegallerian AB att detaljplanen ger en lägre klimatpåverkan efter ungefär 70 år jämfört med nollalternativet. Samfundet har framhållit att det torde röra sig om 100 år – eller sannolikt längre – eftersom nollalternativet inte är adekvat redovisat.

Den pågående globala klimatkrisen har nu gjort dessa långa tidsperspektiv obsoleta. FN:s klimatpanel IPCC har nyligen (2021-08-09) definitivt fastslagit att världens koldioxidutsläpp är orsaken till den klimatkris utan motstycke som hotar mänskligheten.

Boverket konstaterade i vintras (2021-02-17) att byggverksamheten i Sverige står för omkring 8,8 procent av de totala utsläppen av växthusgaser, huvudsakligen p.g.a. cement- och ståltillverkning. En konsekvens av detta måste rimligen bli att rivning av fullt moderna och användbara byggnader, som sedan ersätts av nya hus, måste upphöra på kortast möjliga sikt.

De planerade rivningarna i Sperlingens Backe är betydligt mer storskaliga än de kan förefalla när man ser kvarteret utifrån. Rivningarna skulle nämligen motsvara den sammanlagda volymen av alla fem Hötorgsskraporna.

Sturegallerian AB skriver sammanfattningsvis att ”Miljöfrågan är endast ett av många intressen som ska beaktas vid bedömningen huruvida det är lämpligt att anta en detaljplan eller inte”. I själva verket innebär den accelererande klimatkrisen att utsläppen av växthusgaser måste bli en huvudfråga i samhällsplaneringen och även i handläggningen av detaljplaner i mark- och miljödomstolarna. I fallet Sperlingens Backe bör de mycket stora koldioxidutsläppen, som rivning och nybyggnation skulle generera, vara tillräcklig orsak att upphäva detaljplanen.

Huset Grev Turegatan 3-5 är Ostermans forna bilpalats och rymmer i dag flera kontor och även apoteket Vita Björn. Sturegallerian AB framhärdat dock i att kalla byggnaden ”parkeringshuset”. Man anger att en stor del av huset inte är möjlig att anpassa till annat användningsområde än för bilar, på grund av fönsterlösa våningsplan, vilka gör att det ”inte är förenligt med modernt synsätt och god hushållning” att behålla byggnaden.

Detta skriver man trots att man själv vill tillföra en stor underjordisk fönsterlös våning i kvarteret. Numera byggs hotell med hotellrum som saknar fönster. En annan jämförelse kan göras med moderna kontorshus med stora innergårdar, som man vill riva och ersätta med kompakta nybyggen utan gårdar – vilket resulterar i kontorsytor utan fönsterkontakt. (Aktuella exempel är detaljplanerna för Snäckan 8 och Hästen 21 i Stockholm.)

Stockholms stad

Stockholms stad anger att ”huvudsyftet med detaljplanen är att vitalisera kvarteret”. Det skriver man märkligt nog om ett av Stockholms citys mest vitala och uppskattade kvarter, som dessutom kan kompletteras med hotell och fler bostäder utan stora rivningar. Sturegallerian kan dessutom relativt enkelt knytas samman med ljusgården i huset Birger Jarlsgatan 18 (”Osterman-huset”).

Fastighetsägaren ADIA:s (Abu Dhabi Investment Authority, med sin grund i Förenade Arabemiraternas oljeindustri) ekonomiska intresse av att omskapa kvarteret kan sägas stå emot det allmänna intresset av en fortsatt varsam utveckling av en omtyckt, mångfacetterad och kulturhistoriskt värdefull miljö.

Staden skriver att det är angeläget att ”på samma gång värna och skydda den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen”. Men man hänvisar enbart till den MKB (2019-05-29) som beställts och betalats av exploatören (genom Sturegallerian AB) och utförts av Tengbom arkitektkontor. Denna MKB legitimerar de oerhört omfattande ingreppen i kvarteret, genom att vara påtagligt anpasslig och överslätande.

Stadens politiker har samtidigt på ett högst anmärkningsvärt sätt desavouerat Stockholms stadsmuseum (och kulturförvaltningen), stadens egen, synnerligen kompetenta expertmyndighet, som starkt motsatt sig detaljplanen. Staden förringar Stadsmuseets ytterst genomtänkta och beprövade klassificering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, genom att framhålla att klassificeringen inte förankrats i kommunfullmäktige och inte är juridiskt bindande.

Staden nämner i sin sammanfattning att detaljplanen bygger på de allmänna intressena att stärka innerstadens konkurrenskraft och att värna det kulturhistoriska riksintresset. Samfundet finner att stärkande av konkurrenskraften är irrelevant, eftersom kvarteret redan är ett av Stockholms mest kända och uppskattade.

Inte heller det andra allmänna intresset är i praktiken relevant eftersom detaljplanen ju medför att flera av riksintressets uttryck kraftigt försvagas. Som de enda motstående enskilda intressena nämner man märkligt nog dem ”som anförts mot detaljplanen”, vilket måste tolkas som de personer och sammanslutningar som varit kritiska mot planen. Man nämner däremot inte det viktigaste enskilda intresset, nämligen fastighetsägaren och exploitören ADIA.

Staden skriver att stenstadens gängse principer, där gatuhusen är högre än gårdsbebyggelsen, inte skulle gälla just i Sperlingens Backe. Detta är helt grundlöst. Principen har gällt även detta kvarter sedan dess tillkomst. Som Samfundet framhållit är förhållningssättet att gårdshusen inte ska vara högre än gatuhusen extra viktigt i Sperlingens Backe, med tanke på de långa siktlinjerna från anslutande gator och kvarterets osedvanligt exponerade läge.

Staden skriver att detaljplanens negativa konsekvenser till viss del uppvägs av den positiva miljöskapande effekt som fasadrekonstruktionerna mot Stureplan kommer att ge och att ”plan- och bygglagens förbud mot förvanskning av bebyggelseområden bedöms därmed uppfyllas”. Att en positiv åtgärd på en byggnad skulle kunna kompensera för förvanskningar och rivningar av kulturhistoriskt värdefulla byggnader i närområdet är en allvarlig feltolkning av plan- och bygglagen och miljöbalken.

Både Sturegallerian AB, Stockholms stad och Vasakronan Fastigheter AB har motsatt sig syn på platsen och att domstolen begär yttrande av riksantikvarieämbetet. Domstolen har redan beslutat om syn. Samfundet hävdar att det är angeläget att höra riksantikvarieämbetet angående denna osedvanligt komplexa och omfattande detaljplan, där stora och unika kulturhistoriska värden riskerar att förstöras, och där länsstyrelsens yttrande är ofullständigt och rent missvisande. (Se Samfundets överklagande, 2021-01-05, bilaga 2 sid 1-3).

I överklagandet har Samfundet S:t Erik framfört flera rättsligt grundade skäl att upphäva detaljplanen, inte minst påtaglig skada på riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Samfundet finner dessutom att kommunen har gjort en felaktig avvägning mellan allmänna intressen – främst miljömässiga (stora negativa klimateffekter) och kulturhistoriska – och motstående enskilda intressen, främst representerade av fastighetsägarnas enskilda ekonomiska intressen. Detaljplanen bör sålunda upphävas även av denna anledning, i enlighet med plan- och bygglagen 2 kap. 1 §.

Stockholm den 16 augusti 2021

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Fredrik von Feilitzen
Hedersledamot